

Cestou k Bohu našiel seba, cestou k sebe našiel báseň

Básnik Pavol Stanislav 75-ročný

Je azda stará dvanásťročná báseň? Je stará knižka básní, ktorá sa zrodila pred štyrmi desiatkami rokov? Je azda starý básnik, ktorý vyloží vlastné srdce na stôl – tajomne, slávnostne a bezbreho – trochu ako veštica z kariet, trochu ako starozákonný prorok, trochu ako novozákonný vyznávač a napokon – vôbec nie trochu – ako svedok čias nedávnych i horúco prítomných.

Čerstvý päťasedemdesiatnik (ktože to povedal, že je to pomyselná hranica kmeťovského veku?), básnik Pavol Stanislav neúnavne svedčí o našom stredoeurópskom rode, o jeho odvekých koreňoch i o jeho vyše tisícročnej prítomnosti v kresťanskom svete. Písal sa štvrtý rok zlatých šesťdesiatych, keď jeho prvé verše zavoňali tlačiarenskou čerňou a ďalší tucet rokov čakali, kým prídu na svet ako knižka (*Okno do dvora*, 1976) ako predzvesť majstrovsko- husárskeho kúska, kytice – cyklu básní *Túžba po domove* (1978), ktoré zhudobnil Bartolomej Urbanec. Šestnásť rokov zdanlivého mlčania po druhú knižku básní (*Duša utajená v husličkách*, 1992), vyznávania sa zo svojich presvedčení a hodnôt, ktoré sú v národe a kresťanstve. Len rok ku ďalšej zbierke veršov (*Osievanie kamienkov*, 1993) a potom nepretržité roky úrodné...

Šestnásť rokov umlčavania si odborný osvetový pracovník, bábkoherec a básnik vyslúži ako „disidentské ostrohy“ za otvorený list generálnemu tajomníkovi ÚV KSČ G. Husákovi, v ktorom kritizoval vstup vojsk Varšavskej zmluvy do Československa, ale aj za iné podobné „kúsky“, ako napr. odmietanie vedúcej úlohy komunistickej strany v spoločnosti. Povedali by sme rebel, čo príliš vyčnieval, preto bo zarovnaný. Zarovnať znamenalo umlčať, no vieme, aké bývalo mlčanie. Mlčalo sa dovnútra, čakalo sa najmä sa dúfalo. Nádej ako jedna z troch hlavných kresťanských cností Pavlovi Stanislavovi nikdy nechýbala. Za plné priehrstia jej rozdával a rozdáva vo svojich veršoch.

Nezabudnuteľné a čarovne neopakovateľné sú jeho príležitostné verše k novoročným vinšom i tradičným kresťanským sviatkom, ktorými poteší najbližších a priateľov.

Vo svojich privátnych sumároch uvádza sám básnik dvadsaťjeden titulov knižne vydanej poézie. V nich treba pripomenúť aj strunu, ktorá je určená najmenším a zaznela (zatiaľ) iba raz v podobe básnickej knižky (*Osem myšiek, osem statočných*, 1993), zároveň vysloviť (možno neopatrnú predpoveď), že básnik ešte má čo povedať najmenším a dočkáme (dočkajú) sa.

Sú staršie básne, než v úvode spomenutá (naznačená) dvanásťročná báseň, o ktorej na chvíľu bude reč. Je z knižky *Zlomky ticha* (2006) a má názov *Zlomky soli*. Z textov zbierky ide asi o najuniverzálnejšiu báseň, ktorej metaforika vyvažuje (možné) prvoplánové videnie textu ako nezáväzného „hopkavého“ veršovania. Už sama soľ ako symbol (prznak) takmer bezpočtu vecí, javov, atribútov... Ved' čo všetko môže byť soľou (napr. života)? Krása, láska, hudba, umenie všeobecne, soľou môže byť aj životný partner, soľou môže byť aj túžba po inom človeku, túžba po Bohu, po poznaní, viere. Mohli by sme pokračovať (a nikdy nedokončiť). Tak sa vráťme k básnikovmu zdanlivo polopatistickému tvrdeniu, že *Kryštáliky soli / nimi sa chlieb / každodenný solí*. Naša i básnikova každodennosť sa postupne v básni zobrazuje ako ... / *slnko a voda / zelené zrná v poli*. Preplaví sa moriami i prejde soľnými pláňami, aby sa napokon vrátil k tej svojej, našej soli, ... / *ktorá nesolí / mŕtve / more na móle*. To je „naša“ soľ. Náš pot, naše slzy, naše všetko, čo nazývame soľou, hoci aj nejde o prastarý nerast. Akoby išlo o náš údel: ... / *múka pre nás*/ a trochu v duchu básnikovho príznačného klaunovstva aj ... / *múka pre mole*.

Jednu z mnohých možných interpretácií sme použili ako príklad modelu Stanislavovej básne. Vlastne sme si tú zdanlivo hravú básničku preluskali celú a vrstvičku po vrstvičke sme z nej odlúpili niektoré významy. Možno nie práve tie, ktoré do nej ako odkaz pre nás zašifroval sám autor. Ale taká je už báseň. Vypustiš ju na svet a ona si začne žiť po svojom. Tam kohosi rozosmeje, tam donúti vypustiť slzu, inde vyvolá zamyslenie. Ale málokto z pozorných by len tak hodil rukou. Ide totiž o nezameniteľný kód, ktorým sa na nás básnik obracia. Nezameniteľný popri všetkej svojej mnohovýznamovosti, ba dovoľme si tvrdiť, že napriek tomu.

Bolo by na meranie metrom v tej hojnosti slov, ktorými Pavol Stanislav obdaroval a obdarúva svojich čitateľov. No čo ako by sme sa pokúšali hľadať si spôsoby, akými treba premeriavať, pomeriavať a odmeriavať túto sviatočnú ľudskú vravu, vždy sa dopracujeme k tým istým etalónom, ktoré je možné priložiť ku každej básni a vždy dajú pravdivý výsledok. Predovšetkým je to básnikova ľudskosť. Po nej priam neodmysliteľne musí prísť láska, veď tá je jednou, ak nie tou najdôležitejšou zo všetkých básnikových „solí“. U Stanislava je to samozrejme viera. Nosí si ju nielen v srdci, ale aj ako transparent i štít zároveň. Ustavične smeruje k Najvyššiemu a na ceste nachádza seba a v sebe báseň. Veľmi dobre vie, aký vzácna dar má človek, keď má vieru. A tak s ním aj zaobchodí. Tretia kresťanská cnosť sa priam núka. Nádej je to, čo musí mať každý. Dovoľme si predpoklad, že bez nádeje by ani Stanislavove básne (či už tie napísané, alebo len zamýšľané) neboli prežili vynútené roky mlčania, ktoré bolo také prenikavé (nielen u tohto básnika, slovenská literatúra ich pozná desiatky), že ho museli počuť (a počuli) nielen mocní nášho (vtedy takého úboho uboleného) sveta, ale aj ďaleko za našimi hranicami. Pomaličky sa tu naznačuje ďalšia zaujímavosť Stanislavovej tvorby, resp. jej publikovania. Ide o viacjazyčnosť.

Básnik pochopil, že slovenčina má dodnes, žiaľ, priveľmi nepriepustné hranice a slovenskému slovu treba pomôcť do sveta aj tak, že ho budeme interpretovať do iných jazykov. Vzniklo tak osem zaujímavých zväzkov poézie, ktoré obsahujú okrem autorovho textu v pôvodine (slovenčine) aj fundovaný preklad (tu rozumej umeleckú interpretáciu) do ďalšieho európskeho jazyka, a to do češtiny, nemčiny, francúzštiny, macedónčiny, ruštiny, taliančiny, angličtiny a španielčiny. Spýtajme sa básnika: možno pripraviť vlastným básňam ľahšiu cestu do sveta? Azda ešte pomocou iného nosiča (dajme tomu elektronického), než je stará dobrá knižka, ktorú môže človek chytiť do ruky, pohľadiť, ovoňať, poťažkať, privinúť. Predovšetkým ju však nielen možno, ale aj treba prečítať.

Ak je báseň vždy ponukou na dialóg, tak Pavol Stanislav to má priamo v svojom umeleckom programe. Andrej Červeňák to nazýva *aktivizáciou a eticko-duchovnou výchovou čitateľa*. Cieľom je spoločenstvo s človekom (ideálne vo dvojici), ku ktorému si autor neskromne (no o to pokornejšie) pridáva aj spoločenstvo s Univerzom (pričom nejde o vesmír, ale o čosi, kohosi, čo je ešte nad ním). Krátky a neúplný exkurz do sveta jedného básnika a do kráčov jeho veršov nech je úprimným vyznaním jedného z jeho mnohých čitateľov (nezriedka s výsadou prvého čitateľa či poslucháča práve narodenej básne). Nech je vyslovením obdivu i poďakovania, nech je želaním, veď na prahu štvrtej štvrtiny storočnice sa už želania žiadajú. Nech sa teda básnikovi darí v svete slov tak dobre a lepšie, než doteraz. Nech sa mu darí aj v svete ľudí. Patrí doň a toho ho zatiaľ nikto nezbavil. V svete blízkych nech stále vládne láska a blízkosť duší, v svete priateľov nech ja prajnosti a porozumenia ak nie veľa, nuž aspoň nadostač. V svete múz, ako vraví poetka Anna Ondrejková, „nech je všetko tancom“.

Peter Mišák

Pavol Stanislav (vlastným menom Pavol Pius; * 6. 5. 1943 Nemčiňany) je básnik, organizátor kultúrneho života, člen mnohých odborných literárnych porôt. Je autorom 21 kníh poézie (1 kniha básničiek pre deti). Po vyučení a maturite (popri zamestnaní) sa neskôr stal odborníkom na záujmovú a umeleckú činnosť (pomaturitné špecializačné štúdium). Pracoval v Divadle J. G. Tajovského vo Zvolene, neskôr ako herec v Bábkovom divadle v Nitre a napokon ako odborný pracovník v Osvetovom ústave v Bratislave. Po r. 1976 bol spoločensky a občiansky diskriminovaný a prechádzal viacerými robotníckymi povolaniami, až sa napokon r. 1990 stal pracovníkom Mestského kultúrneho strediska v Senici.

Za svoju literárnu tvorbu získal niekoľko významných ocenení; Prémii Paula Rusnaka za knihu Požehnaním požehnané (2006); pamätná medaila predsedu Nitrianskeho samosprávneho kraja (2006); ocenenie od Konferencie biskupov Slovenska za poéziu Cena Fra Angelica (2018).

Žije a tvorí v Senici.

Povedali o Pavlovi Stanislavovi:

Dôstojný dedič demokratických, filantropických a sakrálnych tradícií slovenskej poézie. (Andrej Červeňák)

Jeho poézia je vybudovaná na ľudovej veršovanej slovesnosti a kresťanských tradíciách. (Jaroslav Rezník)

Texty zväčša zamerané duchovne a národne. Národne v opozite bezdomovectva. To je on, to je básnik domova a duše, srdca i krajiny. (Peter Mišák)

Paľo je básnik, ktorý sa modlí, keď myslí a myslí, keď sa modlí. (Tomáš Winkler o knihe Ranné zamyslenia.)